

Edward Rymar

Kopia Zbioru Wippela w Gorzowie

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 4, 197-222

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NADWARCIAŃSKI ROCZNIK
HISTORYCZNO-ARCHIWALNY
NR 4 - ROK 1997

Edward Rymar
Pyrzyce

Kopia Zbioru Wippela w Gorzowie.

Zbiór oryginałów stu pergaminowych dokumentów, głównie średniowiecznych, znajdujący się w Państwowej Bibliotece w Berlinie (Staatsbibliothek zu Berlin - Preussische Kulturbesitz), w dziale rękopisów (Handschriftenabteilung) z sygnaturą A 1-100, był wykorzystywany od dawna przez wydawców źródeł do dziejów Brandenburgii oraz przez historyków Nowej Marchii. Zbiór ten, zwany Zbiorem Wippela (Wippelsche Sammlung) nie został dotąd w pełni rozpoznany i wyzyskany w badaniach historycznych. W naszej nauce zwrócił na to uwagę jako pierwszy Joachim Zdenka w 1985 r. W swych komentarzach do VI tomu *Kodeksu dyplomatycznego Wielkopolski* przytoczył regesty dwóch dokumentów dotyczących układu cysterek z Owińsk z cystersami z Bierzwonka zawartego 27 III 1326 r. i układu starosty generalnego Wielkopolski Wierzbęty z Paniewic z tymiz cystersami z 8 VIII 1361 r. (nr A 20 i 41, zob. niżej), chociaż znalazł je nie z oryginałów, lecz z kopii znajdujących się w archiwum państwowym w Poczdamie (Staatsarchiv Potsdam, Prov. Brand., Rep. 10 B).¹

Zainteresowany tymi dokumentami, w nadziei, że znajdują się w zbiorze także inne dotyczące Nowej Marchii, poprosiłem doktora Bogdana Frankiewicza z Archiwum Państwowego w Szczecinie, udającego się

¹ J. Zdenka. *Uwagi i uzupełnienia do VI tomu Kodeksu dyplomatycznego Wielkopolski*, *Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza*, (31), t. 16, z. 1, 1985, s. 101, 107, 109.

do Berlina (wówczas Zachodniego), by odwiedził bibliotekę, postarał się o kopie wspomnianych wyżej dwóch dokumentów i rozpoznał sprawę, na ile czas i wiedza Mu na to pozwoli. Dr Frankiewicz przywiózł owe ciekawe dokumenty; o samym zbiorze, dotyczącym spraw rozmaitych, nie zdołał przekazać pełnych i wiarygodnych informacji.² Dalsze rozpoznanie prowadziłem dzięki uprzejmości przebywającego w Niemczech Zachodnich prof. Joachima Zdrenki. W lipcu 1990 r. nadesłał regesty wszystkich dokumentów znajdujących się w bibliotece berlińskiej, niestety sporządzone niestarannie, z licznymi błędami, zwłaszcza w odniesieniu do miejscowości i imion (nazwisk). Za staraniem J. Zdrenki Instytut Herdera, w którym wówczas pracował, zlecił bibliotece berlińskiej wykonanie mikrofilmu zbioru. Negatyw za pośrednictwem prof. Zdrenki dotarł w 1995 r. do Pyrzyc. W czerwcu Książnica Pomorska wykonała pozytywy, a jesienią 1995 r., dzięki zabiegom Towarzystwa Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości oraz gorzowskiego archiwum, kserokopię z pozytywu wykonał Tadeusz Obszański w Stoczni Szczecińskiej. Kserokopię posiada archiwum gorzowskie, z mikrofilmu można korzystać w Pyrzycach.

Zbiór zgromadził w połowie XVIII w. Jan Jakub Wippel. Zawiera równo sto dokumentów z lat 1281 - 1711, z tym że dominują dokumenty średniowieczne: 9 z XIII w., 54 z XIV w., 28 z XV w., 8 z XVI w. i 1 z 1711 r.

Poniżej prezentuję zawartość po wstępnym rozpoznaniu. W kilku przypadkach, ale nie dotyczących Pomorza i Nowej Marchii, a więc mniej interesujących polskiego badacza, nie zdołałem jeszcze ustalić, czy dokumenty były już drukowane. W regestach niżej zastosowano skróty bibliograficzne:

● **CDB** - *Codex diplomaticus Brandenburgensis*, hrsg. A. F. Riedel, Berlin 1838-1869, I Hauptteil (A) Bd. I-XXV.

● **Kletke** - *Regesta Historiae Neomarchicae*, I-II Abteilung, Berlin 1867 (Märkische Forschungen, Bd. X, XI).

● **Krabbo** - H. K r a b b o, *Ungedruckte Urkunden der Markgrafen von Brandenburg aus askanischen Hause*, Forschungen f. Brandenburgische u. Preussische Geschichte, Jg 27, 1914, s. 391-430.

² B. Frankiewicz, *Pomerania w archiwach Berlina Zachodniego*, Szczeciński Informator Archiwalny nr 3, 1987, s. 53-54. Pośpiesznie Autor zapoznał się ze zbiorem, skoro twierdzi, że zawiera 47 dokumentów i to dotyczących głównie klasztoru w Kołbaczu (i to od 1280 r.), którego dobra miały się rozciągać „aż po rzekę Drawę, Recz, Moryń i Mieszkowice”!

● **LAA** - L. v. L e d e b u r, *Allgemeines Archiv f. die Geschichtskunde des Preussischen Staates*, Berlin 1832, Bd. III.

● **NRR** - P. v. N i e s s e n, *Regesten zur Geschichte des Cistercienser Nonnenkloster Reetz*, Schriften d. Vereins f. Geschichte der Neumark, Heft 11, 1901, s. 37-51.

● **PUB** - *Pommersches Urkundenbuch*, Bd I-XI, Stettin (Köln) Wien 1868-1990.

● **Regesten** - *Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus askanischen Hause*. Bearb. v. H. K r a b b o, G. W i n t e r, Berlin 1910-1933.

● **UBO** - O. G r o t e f e n d, *Geschichte des Geschlechts v. d. Osten. Urkundenbuch*, Bd I, II, Stettin 1914, 1923.

● **UBW** - *Urkundenbuch zur Geschichte des Schlossgessenen Geschlecht der Grafen u. Herren v. Wedel*, bearb. u. hrsg. v. H. F. P. v. W e d e l, Bd I-IV, Leipzig 1885-1891.

A I (12 wierszy, jęz. łac.)

1281 r. Książę zachodniopomorski Bogusław IV na prośbę rycerza Henryka zwanego de Thenis, jego syna Michała i Henryka, potwierdza klasztorowi żeńskiemu w Gardźcu [dziś Gartz a. d. Oder] patronat nad kościołem w Cunow (*villa Conow*), nadany przez tegoż Henryka.
Druk: PUB, III, nr 1224 a.

Klasztor w Gardźcu istniał już w 1280 r. Dokument ten, ale na podstawie regestu znajdującego się w bibliotece uniwersytetu wrocławskiego, gdzie zamiast Gartz wpisano Reetz, P. v. N i e s s e n odniósł do klasztoru cysterek w Reczu i datego jego początki datował na lata 1271-1278, wspierając to kilkoma innymi dokumentami z XIII w.³ Pogląd ten poddał gruntownej krytyce H. v. F r e d e r i c h s.⁴

³ P. v. N i e s s e n, *Die Gründung des Cisterzienser - Frauenkloster Retz durch Herzog Barnim I.*, Beiträge zur Geschichte u. Altertumskunde Pommerns, Stettin 1898, s. 51-54.

⁴ H. v. F r e d e r i c h s. *Zur Geschichte der Nonnenklöster Reetz und Gartz a. O.*, Die Neumark 10, 1933, s. 37-41, zob. też. E. R y m a r, *Początki żeńskich konwentów cysterskich w Cedyni, Pelczycach i Reczu*, [w:] *Dziedzictwo kulturowe cystersów na Pomorzu*, Szczecin 1995, s. 63 n.

A 2 (24 wiersze, jęz. łac.)

17 IX 1286 r. Strzelce. Margrabiowie Otto IV i Konrad fundują klasztor cysterski w Bierzwniku (nadanie dla cystersów z Kołbacza).

Druk: PUB, II, nr 1394, CDB, A XVIII, s. 2.

A 3 (13 wierszy, jęz. łac.)

24 IV 1287 r. Templin. Margrabiowie brandenburscy Otto IV i Konrad w sprawie pomiarów pól wsi Röddelin k. Templina przez ich wójta z Liebenwalde. Wśród świadków Hasso i Zulis bracia von Wedel.

Druk: LAA, VI, s. 271; CDB, A XII, s. 263. Regest: UBW, II, nr 19; Regesten, nr 1427.

A 4 (14 wierszy, jęz. łac.)

29 IX 1293 r. Kołbacz. Opat Herman i konwent cystersów stwierdzają, że ich lennik, rycerz Henryk de Dossa, w intencji zbawienia swych rodziców i innych bliskich krewnych, ufundował aniwersarz w nowym klasztorze cysterskim w Bierzwniku nadając 10 łanów w Laskowie.

Druk: PUB, III, nr 1656; CDB, XIX, s. 445.

A 5 (18 wierszy, jęz. łac.)

27 V 1295 r. Chwarszczany. Margrabia brandenburski Albrecht (III) nadaje cysterkom z Pelczyc (*Bernesten*) własność młyna wyższego (po wyżej miasta) na rzece Polce (*Polcz*), młyna *in Sacco* (potem Sackmühle, dziś Rakoniew), młyna w *Kosekendorp* (zagin.) i młyna *Cuculi* (potem Kuckmühle, dziś Kukadło na ptn. od Pelczyc). Świadcowie: Reynike de Wolcow, *dominus* Otto de Winningen i jego brat Konrad, pan Werner Splinter, Gotmarus Darguiz i inni rycerze.

Druk: Krabbo, s. 14. Regest: Regesten, nr 1614.

A 6 (11 wierszy, jęz. łac.)

23 X (1390 r.) Rzym. Papież Bonifacy (IX) zezwala cysterkom z Recza (*Retze*) reguły św. Benedykta w diecezji kamieńskiej, dla utrzymania 40 mniszek, po śmierci rektora kościoła w Pasewalku, nad którym sprawują patronat, wikarię w tymże kościele założyć z dochodem 140 grzywien srebra.

Druk: CDB, A XVIII, s. 4-5: 1295 r. Regest: NRR, s. 40: 1294/95 r.

Dokument miał wystawić Bonifacy VIII (1294-1303) w 1295 r. i stał się dla P. v. Niessena jednym z kilku mających zaświadczać o powstaniu konwentu reckiego przed 1296 r. jako fundacji książąt pomorskich⁵. Pogląd utrwalony w literaturze⁶, poddał krytyce H. Frederichs wykazując, że dokument wystawił papież Bonifacy IX w 1390 r.⁷

A 7 (20 wierszy, jęz. łac.)

7 XII 1297 r. Grimnitz. Margrabiowie brandenburscy Otto IV, Konrad, Henryk (I) i Jan (IV) sprzedają cystersom z Bierzwnika wieś Meusdorf.
Druk: CDB, A XIX, s. 446. Regest: Regesten, nr 1686; Kletke, I, s. 53.

A 8 (17 wierszy, jęz. łac.)

(ok. 1300 r.) (Bierzwnik ?). Bracia Reineke, Willeke i Ebel de Segefælde, Sueke (Siueke ?) de Saganz kończą swój spór (*dissensiones*) z opatem Janem i konwentem z Bierzwnika (*nemore Sancte Mariae*) o bagniste tereny otaczające jezioro Starzyckie (*Starus*) w obszarze ich 3 łanów w Pławienku (*Nouam Plawe*) i opisują granice, ciągnące się m.in. poprzez lasek, poprzez drogę z Pławna (*Antiqua Plawe*) do Brenia (*Berense*). Ustalały zasady korzystania z wypasów w lasach, budowy młyna, poławiania ryb przez ich ludzi z Pławna. Wystawcy nie posiadają pieczęci. Swą dużą pieczęć stawia klasztor oraz pan Henryk zwany Morstin.

Nie drukowany.

Dokument datowany na ok. 1300 r. Segefældowie o tych imionach poza Reinekinem w tym czasie nieznanymi. W tym rejonie (Zieleniewo, Żabicko) na początku XIV w. występują bracia Bruning, Albert i Reinekin; w 1304 r. Albert występuje w dokumencie przy nadaniu patronatu w Tucznie; w 1306 r. Bruning z Albertem w obecności brata Reinekina układają się z cystersami z Bierzwnika w sprawie spiętrzenia wody na potoku wy-

⁵ P. v. Niessen, *Die Gründung*, s. 52 n

⁶ H. Hoogeweg, *Die Stifter u. Klöster der Provinz Pommern*, Bd II, Stettin 1925, s. 326, 468, 476, 490; G. Wentz, *Erläuterungsheft. Übersichtskarte der kirchlichen Einteilung der Mark Brandenburg und der angrenzenden Gebiete im Jahre 1500*, Atlas der Provinz Brandenburg, 1, Reihe Kirchenkarten, Nr 1, 1932, s. 13; *Deutsche Städtebuch*, Bd I, Stuttgart 1939, s. 219; H. Wittlinger, *Untersuchungen zur Entstehungen und Frühgeschichte der neumärkischen Städten*, Landsberg 1932 (Die Neumark, Jahrbuch, Jg 8) s. 60 n.

⁷ H. v. Frederichs, op. cit., s. 37-40.

pływającym z jeziora Przeczno (dziś pospolicie zwanym Wielkie Wyrwy), płynącym przez ich pola w Zieleniewie.⁸ Ów Saganz jest to zapewne Saynitz (Saynitz, Zantze i podobnie). W 1314 r. Zygfryd, Henryk i Mezeke w obecności stryjów (kuzynów ?) Mewesa i Henninga układają się z cystersami z Bierzwnika w sprawie przemiatu zboża w młynach klasztornych i biorą w lenno od cystersów część Słowina. W 1337 r. rodzina miała lenno w Objezierzu.⁹ Opat Jan, to Jan I z lat 1296-1303, jeśli nie Jan II z lat 1303 - przed 4 VIII 1313 r.¹⁰ Rycerz Henryk de Mortzin (Mortin etc.), zapewne syn Henryka znanego z lat 1241-1278 w księstwie pomorskim (Borzym, Kozielice k. Pyrzyc), występuje 7 XII 1297 r. przy margrabiach w Grimnitz (zob. wyżej A 7); w Choszcznie przy nadaniu dla cysterek pelczyckich obok rycerzy z okolicy; w 1301 r. w Strzelcach. Potem (syn ?) Jan znany z 1314 r.¹¹

A 9 (13 wierszy, jęz. łac.)

2 VI 1300 r. Chwarszczany. Margrabia brandenburski Albrecht III nadaje cysterkom pelczyckim wieś Niepołtcko (*Nipolzeke*).

Druk: CDB, A XVIII, s. 72 z błędem w liście świadków i słowami do skreślenia: *molendinis constructis pariterque construendis*, których w oryginale brak, zob. Regesten, nr 1785.

Margrabia Albrecht sprzedał w 1298 r. ziemię pelczycką swym kuzynom z linii starszej askańczyków. Niepołtcko leży 6,5 km od Pelczyc, zatem można mniemać, że wraz z okolicami Barlinka nie zostało objęte transakcją.

A 10 (11 wierszy, jęz. łac.)

6 I 1303 r. (Recz ?). Bracia Henryk i Otto rycerze de Liebenow re-

⁸ Pub, IV, nr 2163, UBW, II/1, nr 79.

⁹ CDB, A XIX, s. 452. *Das Neumärkisches Landbuch Markgraf Ludwigs des Älteren vom J. 1337*, hrsg. L. Gollmert, Mitteilungen d. Histor.- Statist. Vereins zu Frankfurt a. O., Heft 2, 1862, s. 23.

¹⁰ Zob. E. Rymar, *Skorygowana lista opatów cystersów z Bierzwnika (1294-1539)*, dział: *Polemiki, Sprostowania, Uzupelnienia* w niniejszym numerze Nadwarciańskiego Rocznika Historyczno - Archiwalnego.

¹¹ CDB, A XIX, s. 446, XVIII, s. 71-72, XIX, s. 452. Datacja: *am Sunavend vor dem Sondage Reminiscere in den Vasten*, w pierwszym MCDXXXI według kopii ze szkolnej biblioteki w bliżej nieokreślonym Joachimsthal, w drugim, za oryginałem w archiwum miasta Myśliborza: *dusent virhundert vnd Im eyn vnde veftigesten lare*.

zygnują na rzecz klasztoru pod Reczem (*Rethz*) z dochodu rocznego - 27 szefli żyta w młynie leżącym przy drodze z miasta Recza do wsi Sicko (*Wedele*). Świadkowie: Zulis i Ludolf bracia de Wedele, Bertold sołtys z Recza (*prefectus in Rehtz*), rajcy. Pieczęć.

Nie drukowany. Regest: NRR nr 11, s. 40.

A 11 (14 wierszy, jęz. łac.)

6 II 1303 r. Szczecin. Biskup kamiński Henryk zezwala augustianom w diecezji kamińskiej na pełnienie funkcji duszpasterskich (plebańskich), na grzebanie zmarłych w swych kościołach, a odwiedzającym ich kościoły nadaje 40-dniowy odpust.

Druk: PUb, IV, nr 207

Być może dokument znalazł się w zbiorze pochodząc z zasobów archiwalnych augustianów ze Strzelec Kraj.

A 12 (41 wierszy, jęz. łac.)

25 IX 1305 r. Dobiegniew. Margrabia brandenburski Waldemar potwierdza cystersom z Bierzwnika dobra i przywileje.

Druk: CDB, A XIX, s. 447 n. i w tłum. na jęz. niem. XVIII, s. 8.
Regest: UBW, II, nr 73; Regesten, nr 1973, Kletke, I, s. 66.

A 13 (17 wierszy, jęz. łac.)

6 VII 1305 r. Hasso von Wedel rezydujący w zamku Drezdenko (*Drysen*) czyni testamentowe nadania dla cystersów z Bierzwnika w Radęcinie.

Druk: CDB, A XIX, s. 446 n; UBW II/1, nr 71.

A 14 (22 wiersze, jęz. łac.)

4 XII 1306 r. Werbellin. Margrabiowie brandenburscy Otto IV i Waldemar nadają cysterkom z Cedyni dwór Parchnicę (*Parchnitz*) z 20 łanami i określają granice pól. Świadkowie: rycerze Ludolf senior, Hasso wójt i Wedego, bracia Wedlowie.

Druk: Krabbo nr 14. Regest: Regesten, nr 2002.

A 15 (16 wierszy, jęz. łac.)

1306 r. Recz. Henryk prepozyt lub prowizor, Małgorzata ksieni, Adelajda przełożona, Tybb (raczej: Tyls, tj. Elżbieta) piwniczna i cały

konwent klasztoru w Reczu, oraz bracia Albert i Bruning Segefelowie, układają się z cysterkami z Bierzwnika w sprawie spiętrzenia wody w potoku wypływającym z jeziora Przeczno, przez co szkody ponoszą ich dobra w Zieleniewie.

Druk: CDB, A XIX, s. 449; UBW II/1, nr 79. Regest: Kletke, I, s. 67.

A 16 (20 wierszy, jęz. łac.)

22 IX 1314 r. Torgelow. Margrabia brandenburski Waldemar nadaje cystersom z Bierzwnika wieś Pławno (*Antique Plawe*) z 64 łanami w zamian za rezygnację z 65 łanów lasu, jezior i roszczeń z powodu szkód wyrządzonych przez sąsiadów.

Druk: CDB, A XIX, s. 453. Regest: Regesten, nr 2352.

A 17 (18 wierszy, jęz. łac.)

25 I 1318 r. Templin. Margrabia brandenburski Waldemar nadaje cystersom z Bierzwnika prawo spiętrzenia wody na potoku wypływającym z jeziora Przeczno.

Druk: CDB, A XIX, s. 456.

Regest: Kletke, I, s. 88; UBW, II/1, nr 145; Regesten, nr 2620 (tam opis oryginału).

A 18 (12 wierszy, jęz. łac.)

28 X 1319 r. Prenzlau. Henning i Anzelm de Blankenburg sprzedają klasztorowi żeńskiemu w Seehausen swe dobra we wsi Seelibe.

Druk: PUb, V, nr 3301, CDB, A XIII, s. 489.

A 19 (12 wierszy, jęz. łac.)

4 VI 1322 r. *Bloxdorf* (opuszczona wieś k. Choszczna). Rycerz Hentzekin de Indagine (tj. von Hagen) funduje rodzinny aniwersarz w kościele klasztornym w Bierzwniku, nadając 21 łanów i czynsz z karczmy we wsi Laskowo.

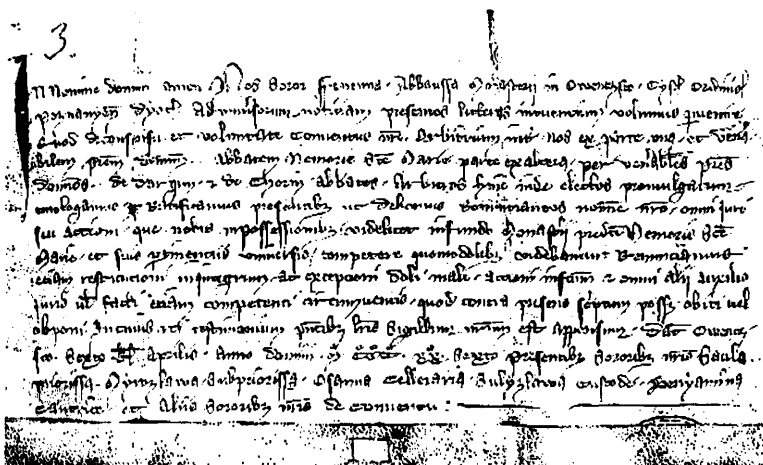
Druk: CDB, A XIX, s. 458. Regest: Kletke, I, s. 97.

A 20 (14 wierszy, jęz. łac.)

6 IV 1326 r. Owińska. Opatka Fenenna w imieniu konwentu cysterek w Owińskich w diecezji poznańskiej stwierdza zawarcie ugody z opatem

klasztoru cystersów w Bierzwniku (*Nemore Sancte Marie*), w zawarciu której pośredniczyli opaci z klasztorów cysterskich w Darguniu i Choryniu, w sporze dotyczącym roszczeń majątkowych. Świadkowie: Paula przerysza, Mirosława nadprzeorysza, Osanna piwniczna, Subisława kustoszka, Benjamina kantorka. Pieczęć.

Regest: J. Zdrenka, [w:] *Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza*, t. 16, z. 1, 1985, s. 108.

Dokument A-20 ze Zbioru Wippela.

A 21 (15 wierszy, jęz. łac.)

11 III 1327 r. Ruppin. Margrabia brandenburski Ludwik (Starszy) czyni nadanie wsi Beytel (?) i Dansow (?) dla klasztoru w Zehdenick. Wśród świadków Gunter hrabia Lindow (- Ruppin, ówczesny regent).

Druk: ?

A 22 (9 wierszy, jęz. łac.)

23 XI 1319 r. wieś Grunow. Henryk de Sysemew, bracia Otto i Konrad, synowie zmarłego rycerza Fryderyka de Grunow, Dietrich syn Konrada de Grunow, nadają klasztorowi w Seehausen 3 łany w Grunow.

Druk: LAA, III, s. 344 z datą 1320 r.; CDB, A XIII, s. 489 z datą 1319 r.

A 23 (13 wierszy, jęz. łac.)

27 X 1330 r. Zehdenick. Elżbieta ksieni klasztoru w Seehausen i

Marta ksieni klasztoru w Zehdenick zawierają w imieniu konwentu układ o duchowej fraternizacji klasztorów.

Druk: LAA, III, s. 345; CDB, A XIII, s. 490.

A 24 (8 wierszy, jęz. łac.)

1 IX 1332 r. Szczecin. Książęta szczecińscy Otto i Barnim III potwierdzają dobra klasztoru w Seehausen i biorą go pod swą szczególną protekcję.

Druk: PUB, nr 4984; CDB, A XIII, s. 490.

A 25 (10 wierszy, jęz. łac.)

(17 VI) 1336 r. Awinion. Papież Benedykt (XII) potwierdza przywileje cystersów z Bierzwnika.

Nie drukowany. Kopia słabo czytelna, dukt pisma jak w A 6.

A 26 (14 wierszy, jęz. łac.)

17 I 1336 r. Henryk Pocherow, kurator z tytułu bliskiego pokrewieństwa nad Henningiem i Henrykiem, synami zmarłego rycerza Piotra Pocherow, stwierdza, że opat Stefan i konwent bierzwnicki za dobra lenne Piotra w Słownie (*Lamprechtsdorp*), tymże synom wypłacił w trzech terminach sumę 310 grzywien „wolicz oczek”.

Druk: CDB, A XVIII, s. 12. Regest: Kletke, I, s. 124.

A 27 (16 wierszy, jęz. łac.)

8 IX 1337 r. Berlin. Margrabia brandenburski Ludwik zatwierdza kapitulę kolegiackiej NMP w Myśliborzu nabyte od Henryka Ursela 8 łanów w granicach miasteczka Nowogródka (*opidi Nuwenburg*).

Druk: CDB, A XVIII, s. 453.

A 28 (13 wierszy, jęz. łac.)

(ok. 1345 r.) (Choszczno?). Albrecht v. Wolfstein, wójt Nowej Marchii, i rycerz Konrad (*Cone*) Sack rozstrzygają w sporze cystersów z Bierzwnika z Tydekinem i Markwardem braćmi de Hagen o 12 łanów w Laskowie.

Druk: CDB, A XIX, s. 460 z datą: ok. 1350 r.

Regesty Wippel-S.: ok. 1345-1350. Wolfstein był wójtem 24 IX 1345 r., z urzędu rozliczał się 26 I 1349 r., toteż nasz dokument wystawiono raczej ok. 1345 r. skoro następny, A 29, pochodzi z 26 IX 1345 r. - Wójt powołał się na pieczęć swoją, Konrada v. Sack i rajców Choszczna, dlatego sądzę, że w Choszcznie akt wystawiono.

A 29 (30 wierszy, jęz. niem.)

26 IX 1345 r. Berlin. Stany krajowe Brandenburgii układają się w sprawie oporu wobec fiskalnej polityki margrabiego Ludwika.

Druk: CDB, A IV, s. 53.

A 30 (14 wierszy, jęz. łac.)

21 IX 1350 r. „Torne” (wieś opuszczona). Jakub Mortzin (*famulus*) w obecności szwagra Fritze Zuke i mieszkańców wsi *Torne* oświadcza, że w testamencie nadał cystersom z Bierzwnika połowę patronatu nad kościołem parafialnym w pobliskim Chłopowie.

Druk: CDB, A XIX, s. 460. Regest: Kletke, I, s. 204.

A 31 (12 wierszy, jęz. łac.)

1351 r. Dobrilugk (Dolne Łużyce). Bracia zakonnicy Dietrich i Henryk z klasztoru Dobrilugk w *Sambritzque* [a więc z Zemska, filii klasztoru cystersów w Dobrylugu], wystawiają glejt dla braci Piotra Starszego i Młodszeo z Gorzowa, Arnolda z Wittenbergu, Jana Starszego i Młodszeo z Frankfurtu.

Druk: ? Kopia słabo czytelna, we fragmentach pismo zanikające.

A 32 (17 wierszy, jęz. łac.)

7 X 1351 r. Barlinek. Margrabia brandenburski Ludwik zwalnia podanych cystersów z Bierzwnika od służb i podatków w ciągu 8 lat.

Druk: CDB, A XIX, s. 461. Regest: Kletke, I, s. 223.

A 33 (15 wierszy, jęz. łac.)

6 VII 1352 r. Barlinek. Mając na względzie zubożenie klasztoru reguły św. Bernarda pod miastem Reczem, margrabia Ludwik Rzymski nadaje mu patronat nad kościołem parafialnym w miasteczku Ińsko.

Druk: CDB, A XVIII, s. 23; UBW, II/1, s. 65. Regest: Kletke, I, s. 238; NRR s. 44: data 6 X.

A 34 (13 wierszy, jęz. łac.)

30 IX 1354 r. (*in die S. Jeronimi*). Choszczno. Margrabia brandenburski Ludwik Rzymski potwierdza opatowi i konwentowi cystersów z Bierzwnika (*Mergenwold*) przywileje otrzymane od poprzedników i brata Ludwika; zwalnia od jurysdykcji swych urzędników. Świadcami są: Jan de Wantsleven, Mikołaj de Kökeritz kuchmistrz, Busso de Anckaren (?), (...) de Brederlo, Otto de Sliven [tj. Schlieben], rycerze, Gunter de Guntersbergh, Otto (...), Dietrich Morner prepozyt Bernau i nasz protonotariusz.

Nie drukowany.

Margrabia przebywał w Choszcznie w dniach 30 IX - 5 X, wystawił dokumenty w obecności tych samych świadków.

A 35 (13 wierszy, jęz. niem.)

12 III 1355 r. Rycerz Wulferam Roweder bierze w lenno od cystersów bierzwnickich 5 łanów w Rakowie.

Druk: CDB, A XIX, s. 462. Regest: Kletke, I, s. 278.

A 36 (16 wierszy, jęz. łac.)

3 V 1356 r. Chojna (*Konigesberg*). Margrabia brandenburski Ludwik Rzymski potwierdza przywileje ksieni i konwentowi cysterek z Retza (*Retz*). Brak świadków.

Nie drukowany. Regest: NRR nr 38. Kopia częściowo nieczytelna.

A 37 (14 wierszy, jęz. niem.)

1357 r. Templin. Henning, Otto, Henning, Coppe i Herman, bracia i kuzyni z rodu Barstorp, określają dochody ich siostry we wsi Bartel (?).

Druk: ?

Dokument zapewne dotyczy klasztoru żeńskiego Seehausen k. Prenzlau, w którym siostra wystawców była mniszką.

A 38 (15 wierszy, jęz. łac.)

18 III 1358 r. Chojna. W domu rajcy Betkina Hallena Rada Miejska Chojny stwierdza, że opat cystersów Henryk de Aken zrezygnował z 8 łanów w Laskowie na rzecz Piotra Schultebolte.

Druk: CDB, A XIX, s. 465.

Regest: Kletke, I, s. 291.

Fragmenty nieczytelne.

A 39 (14 wierszy, jęz. niem.)

6 I 1360 r. Bracia Ebel i Janeke de Segefeld zastawiają cystersom z Bierzwnika swe 4 łany we wsi Górzno (*Ghorne*), które od margrabiego otrzymali w lenno, z prawem wykupu w ciągu dwóch lat.

Druk: CDB, A XIX, s. 466. Regest: Kletke, I, s. 295.

A 40 (25 wierszy, jęz. łac.)

29 III 1361 r. Młyn w Ogardach. Ludolf de Mellentin, Konrad de Hertslow, Konrad de Krempzow, Bruning de Segefeld, jako rozjemcy łagodzą spór Jenekina i Heninga Segefeldów z opatem Janem i cystersami z Bierzwnika o granice lasu należącego do ich dworu w Meusdorf.

Druk: CDB, A XIX, s. 468. Regest: Kletke, I, s. 299.

A 41 (15 wierszy, jęz. łac.)

3 VIII 1361 r. Wieleń. Wierzbęta z Paniewicz, starosta generalny Wielkopolski (*generalis capitaneus tocius Pollonie*) i Mikołaj starosta wieleński (*capitaneus castris Vellen*) publicznie informują o zakończeniu sporu między opatem i konwentem cystersów z Bierzwnika (*Marienwald*), z jednej strony, a zmarłym ich poddanym Grzegorzem, z drugiej. Uzgodniono, że klasztor wypłaci pewną sumę pieniędzy wdowie i dzieciom Grzegorza. Pieczęcie. Świadcami są: rajcy Dobiegniewa, Choszczna i Strzelec: Konrad Dobberpul, Jan Knosel, Collin, Henning Breslau, Mikołaj Bertholtz, Jakub Muller i inni.

Nie drukowany. Regest: J. Zdrenka, [w:] *Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza*, t. 16, z. 1, 1985, s. 109-110.

A 42 (16 wierszy, jęz. niem.)

1363 r. Coppeke de Batsdorf dokonuje sprzedaży swych wsi Beytel i Densow.

Druk: ?

Dokument może należeć do zespołu klasztoru żeńskiego w Seehausen.

A 43 (20 wierszy, jęz. łac.)

22 XI 1363 r. Strzelce. Margrabia brandenburski Ludwik Rzymiski nadaje cystersom z Bierzwika wieś Chlopowo (*Swachtenwolde*).

Druk: CDB, A XVIII, s. 29.

A 44 (30 wierszy, jęz. łac.)

1364 r. Ricardus biskup *Nazarenus, Hildebrandus ...*, udzielają odpustu tym, którzy kaplicę szpitalną pod miastem Wittstock będą wspierać. Biskup Havelbergu to potwierdza..

Druk: ? Kopia fragmentami słabo czytelna.

A 45 (17 wierszy, jęz. łac.)

30 I 1364 r. Górzno (*Gorne*). Janekin de Segefelde sprzedaje cystersom z Bierzwika 7 łanów w Górznie, które po ojcu w lennie od margrabiów brandenburskich posiadał. Pieczętują kuzyni Henning, Otto i Ebel.

Druk: CDB, A XIX, s. 471. Regest: Kletke, I, s. 309.

A 46 (31 wierszy, jęz. niem.)

(1464-1474 r.) Pritzwalk. Eryk (II) i Warcisław (X) książęta szczecińscy i wologoscy biorą pod swą szczególną opiekę klasztor żeński w Sehausen i potwierdzają mu dobra, przez swych przodków nadane.

Druk: LAA, III, s. 346; CDB, A XIII, s. 492 z datą 27 VIII 1367 r.

Data ta również na rewersie oryginału dokumentu, potem przez kogoś skreślona i słusznie, bo dokument nie może należeć do 1367 r. gdy nie było na Pomorzu książąt o tych imionach. Ponieważ użyli tytułu szczecińskiego, a Eryk zmarł w 1474 r., dokument należy zapewne datować na okres 1464-1474 r. Pritzwalk znajduje się w Przegnicy, na terenie Marchii Brandenburskiej, z którą książęta byli w stałym antagonizmie od 1464 r. Datacja daje się przy bliższym rozpoznaniu ustalić dokładnie zapewne na 1467 r. Sprawy wnikliwie nie badano.

A 47 (12 wierszy, jęz. łac.)

11 VI 1367 r. Dobiegniew. Henryk v. Behr (*dictus Bere*) zawiera układ z cystersami z Bierzwika w sprawie osądzenia pod miastem Dobiegniewem (*ante civitatem Woldenberch*) Jakuba i Jana de Prutzen. Świadcami są: Konrad de Kremzow, Konrad de Herstlo, *famule*, Piotr Voss, Jan

Lachow, Jan Sluzen, Henning Grelle, Jakub Röder (mieszczanie).
Nie drukowany.

A 48 (15 wierszy, jęz. niem.)

1368 r. Myślubórz. Margrabia brandenburski Otto potwierdza księni. przeoryszy i całemu konwentowi zakonnicy w Reczu przywileje otrzymane od swych poprzedników, w tym od swych braci Ludwika i Ludwika Rzymskiego. Świadkowie: Henryk hrabia Schwarzburg, Fryderyk hrabia Orlamünde. (...) von Kirchberg, Herman v. Wulkow, Kuntze von Slieben.

Nie drukowany. Regest: NRR, nr 41 (bez daty dziennej i świadków oraz miejsca wystawienia).

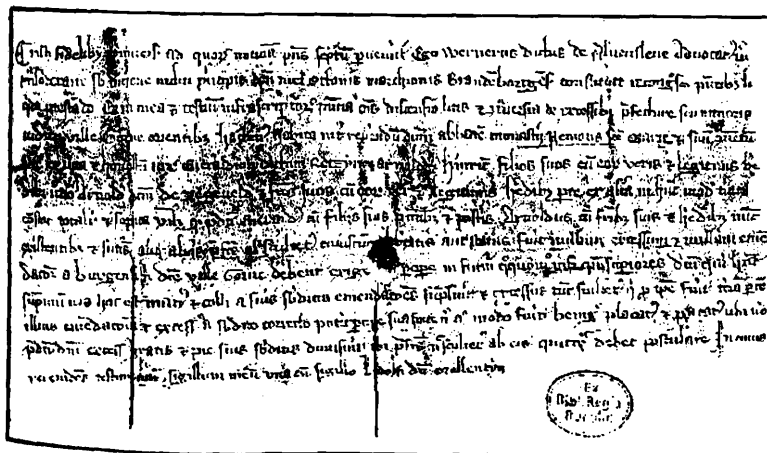
Dotychczas pobytu margrabiego w Myśluborzu w tym roku nie znano. Data dzienna i pełna lista świadków - do ustalenia.

A 49 (13 wierszy, jęz. łac.)

(ok. 1370 r.) Werner von Alvensleben wójt Nowej Marchii (*advocatus terre transoderane*) margrabiego Ottona, pośredniczy w zawarciu układu cystersów z Bierzwnika z Everardem de Retzin i jego synami Arnoldem i Henrykiem oraz Arnoldem de Segefeld i jego braćmi, kończący spór o sołectwo w Górznie (*Gorne*). Ustala się zasady sądownictwa nad chłopami. Pieczęć wójta i Ludolfa de Mellentyn.

Nie drukowany.

Werner był wójtem w latach 1367-1371.

Dokument A-49 ze Zbioru Wippela.

A 50 (35 wierszy, jęz. niem.)

1370 r. Rada miejska Dobiegniewa sprzedaje opatowi Henrykowi i cystersom z Bierzwnika nieruchomość zabudowaną, w której mieszkali Żydzi (*joden*). Nowi właściciele mogą zamienić budynek zamurowany na obydwóch szczytach, w młyn słodowy czy spichlerz. Ponadto przyznaje inne prawa dotyczące zaprowiantowania i użytkowania przez mnichów urzędzeń miejskich. Pieczęć. Data. Świadkowie: m.in. rajcy Hanesz Knoesel, Jan [Lügrow ?], ..., Henning Sasse, Coppe Roder, Claus Cristoff, Janeke Voss, Jakub Lentzen ...

Nie drukowany.¹²

O Żydach dobiegniewskich w średniowieczu nic poza tym nie wiadomo.

A 51 (17 wierszy, jęz. łac.)

1379 r. Opat Henryk i cystersi z Bierzwnika sprzedają (komu?) 4 łany i dwie działki zagrodnicze we wsi Klasztorne (*Clostervelde*), należące do tamtejszego sołectwa.

Nie drukowany. Kopia prawie nieczytelna.

A 52 (7 wierszy, jęz. niem.)

5 VIII 1381 r. Choszczno. Bracia Kone (Konrad), Burchard, Beteke i Gunter zwani Borke kwitują opatowi Wilhelmowi i cystersom z Bierzwnika pobranie 400 grzywien „wolic oczek” za sprzedaną posiadłość we wsi Objezierze (*Hitstorp*).

Druk: CDB, A XIX, s. 479. Regest: Kletke, I, s. 374 (tu *Hystorff*).

A 53 (16 wierszy, jęz. niem.)

1383 r. Pełczyce. Werner v. der Buke oświadcza, że panny cysterki z Pełczyc (*Büsten*) sprzedały młyn Kukadło (*Kukucs*), który na polu Płotna (*Blankensee*) leży, za 150 grzywien szczecińskich fenigów, wraz z prawem połowu ryb. Określa prawa młynarza w zakresie połowów w rzece i pobliskim jeziorze. Pieczęć własna i syna Hansa.

Nie drukowany.

W regestach berlińskich zbioru wystawca: Weimer v. der Kuke.

¹² Wzmiankowany przez W. Heise, *Die Juden in der Mark Brandenburg bis zum Jahre 1571*, Berlin 1932, s. 349; H. Wittlinger, op. cit., s. 77.

A 54 (13 wierszy, jęz. niem.)

1384 r. Lambert Lüschow sprzedaje klasztorowi żeńskiemu z Seehausen swe prawa do miasteczka Potzlow.

Druk: CDB, A XIII, s. 493.

A 55 (8 wierszy, jęz. niem.)

31 I 1385 r. Hans v. Wedel Starszy z synem Hasso z Drawna (*Neuen Wedel*) kwitują opatowi Wilhelmowi i cystersom z Bierzwnika pobranie 600 grzywien „wolich oczek” za swą część praw do jeziora Przeczno, sprzedanego im przez kuzynów z Drawna.

Druk: CDB, A XIX, s. 479. Regest: Kletke, I, s. 380.

A 56 (13 wierszy, jęz. niem.)

24 II 1385 r. Hans v. Wedel Starszy, Fryderyk v. Steglitz, Hasso syn Hansa Starszego, Hasso na Tucznie, posiadacze Drawna, kwitują opatowi Wilhelmowi i konwentowi cystersów z Bierzwnika pobranie 100 grzywien fenigów tytułem raty za jezioro Przeczno (*Pretzen*).

Druk: CDB, A XIX, s. 480. Regest: Kletke, I, s. 380.

A 57 (12 wierszy, jęz. niem.)

29 III 1385 r. Dobiegnew. Arnold v. der Osten, pan na Drezdenku, wójt Nowej Marchii, i rajcy Dobiegnewa jako arbitrzy oświadczają, że wszystkie sporne sprawy panów z Drawna (*Nyen Wedel*) o jezioro Przeczno (*Pretzen*) z cystersami z Bierzwnika, po zapłaceniu żądanej dopłaty - zostają załagodzone.

Druk: CDB, A XIX, s. 480; UBW, IV, nr 51; UBO, I, nr 905.

A 58 (29 wierszy, jęz. niem.)

1387 r. Arnd Glutzer sprzedaje klasztorowi żeńskiemu w Zehdenick wioski Beytel i Densow.

Druk: ?

A 59 (13 wierszy, jęz. niem.)

25 VII 1388 r. Choszczno. Arnd v. der Osten, wójt Nowej Marchii, oświadcza, że Burchard Borke stanął w Choszcznie przed sądem lennym w związku z roszczeniami do 20 łanów w Objezierzu (*Historp*) i dworu

tamże, które do opata i cystersów z Bierzwnika należą. Sąd odbył posiedzenie w dniu św. Jakuba. Podany skład sądu. Prawa cystersów potwierdzono.

Druk: CDB, A XIX, s. 481. Regest: Kletke, I, s. 386.

A 60 (21 wierszy, jęz. łac.)

I I 1389 r. Choszczno. Jan margrabia brandenburski i książę Zgoczela, na prośbę ksieni i konwentu cysterek z Recza potwierdza ich przywileje, nadane przez margrabiów brandenburskich, z powołaniem się na ich konfirmację przez swego ojca Karola z 1377 r. Pieczęć.

Nie drukowany. Regest: NRR, nr 47 (bez daty dziennej).

A 61 (22 wiersze, jęz. niem.)

1392 r. Sprzedaż wsi Beytel i Densow przez Arnda Glutzer klasztorowi w Zehdenick za 400 grzywien.

Druk: ?

A 62 (12 wierszy, jęz. niem.)

7 IX 1393 r. Prenzlau. Manzo Wymann, mieszczanin z Prenzlau sprzedaje klasztorowi w Seehausen 2 gospodarstwa i 6 łanów we wsi Grunow.

Druk: LAA, III, s. 346; CDB, A XIII, s. 494.

A 63 (22 wiersze, jęz. łac.)

10 VII 1397 r. W ratuszu (*in consistorio*) miasta Dobiegniewa - Rajcy potwierdzają opatowi Wilhelmowi i cystersom z Bierzwnika nadanie Pławienka (*Nyen plauen*) przez margrabiów brandenburskich w 1296 r. (zob. CDB, A XVIII, s. 5.)

Nie drukowany. W akt notarialny insertowany dyplom z 1296.

A 64 (10 wierszy, jęz. niem.)

14.. r. Oświadczenie Jakuba i Mertena v. Güntersberg z Barzkowic (Barskevitz) i Sicka (Olden Wedelle) ...

Nie drukowany. Dwie kopie nieczytelne.

Dokument zapewne dotyczy klasztoru w Reczu, z którym dobra Güntersbergów sąsiadowały i znane są ich nadania dla cysterek w obszarze wsi Stobnów k. Recza. Dokument umieszczono w zbiorze między 1397 i 1401 r.

A 65 (18 wierszy, jęz. niem.)

1401 r. Henryk Unververde (?) i Thoriges Manduvel (tj. Manteufel) nadają czwartą część z 40 łanów we wsi Resko (*Ryczcke*) Pawłowi Krüger i jego dziedzicom. wraz z młynem, jeziorem, łąkami etc. Świadkowie: Jakub v. (Brisic ?), Baltas v. deme Borne, Beteke v. deme Borne, Claus ...

Nie drukowany. Dotyczy okolic Połczyna.

A 66 (19 wierszy, jęz. niem.)

30 III (6 IV ?) 1405 r. Ebel Valve (Falbe) z synem Ottonem oświadczają, że na czas życia od cystersów z Bierzwnika otrzymali 9 łanów w Słowinie (*Lamberstorp*) i zobowiązują się wystrzegać wyrządzania klasztorowi szkód pod groźbą ich utraty.

Druk: CDB, A XIX, s. 436; 6 IV. Regest: Kletke, II, s. 21; 30 III.

A 67 (18 wierszy, jęz. niem.)

1406 r. Seehausen. Ksieni Dorota i konwent w Seehausen sprzedają dochód w swej wsi Seelibbe.

Druk: ? Kopia fragmentami nieczytelna.

A 68 (109 wierszy, jęz. łac.)

1407 r. Notarialny transumpt przywileju margrabiego Ludwika Rzymskiego z 1353 r. dla klasztoru w Reczu, obejmującego nadanie patronatu nad kościołem w Pasewalku, dokonany przez *venerabili viro* Gerarda de Bernhagen. Dokument z 1353 r. inserowany.

Nie drukowany. Druk dokumentu z 1 III 1353 r. zob. UBO, I, nr 676. Regest: NRR, nr 35.

A 69 (18 wierszy, jęz. niem.)

22 XII 1407 r. Henryk Weger sprzedaje za 400 grzywien szczecińskich fenigów opatowi i konwentowi cystersów z Bierzwnika 18 łanów w Górznie (*Görne*) z karczmą, dworem, lennem kościelnym.

Druk: CDB, A XIX, s. 484. Regest: Kletke, II, s. 38.

A 70 (23 wiersze, jęz. niem.)

4 IX 1416 r. Bracia Mikołaj (*Claus*) i Hans v. Papstein (*Papenstein*) nabywają od cystersów z Bierzwnika wieś Górzno (*Gorne*) pod zastaw

sumy 400 grzywien szczecińskich fenigów i określają warunki spłaty. Dokument pieczętuje też Jakub Starszy Papstein.

Nie drukowany.

A 71 (10 wierszy, jęz. niem.)

24 XI 1418 r. Swobnica. Rycerze Ulryk v. der Ost, Fryderyk Sack, Kone Werbelo[w] i Frentze Werbelo[w] określają dokładnie granice wsi Rów (*Roff*), kupionej przez Ulryka v. der Ost od Busso v. Alvensleben, mistrza zakonu joannitów na Sławię i Pomorze. Zachowana jedna trzecia pieczęci.

Druk: UBO, II, nr 1072.

A 72 (17 wierszy, jęz. niem.)

22 XI 1425 r. Jan Valve (*Falbe*) oświadcza, że posiada 8 łanów w Słowinie (*Lambertstorf*), trzymane w lenno od cystersów z Bierzwnika tylko na czas życia i bez prawa ich sprzedaży.

Druk: CDB, A XIX, s. 486.

A 73 (14 wierszy, jęz. ...)

1435 r. Henning Kenstel sprzedaje cysterkom z Recza połowę wsi Stobnów (*Stavenow*).

Nie drukowany. Kopia nieczytelna.

A 74 (16 wierszy, jęz. niem.)

16 I 1435 r. Choszczno. Rada miejska Choszczna poświadcza sprzedaż opatowi Jakubowi i cystersom z Bierzwnika przez Schyre Parechela swej posiadłości we wsi Górzno (*Görne*), tj. dworu z dwoma łanami, młynem, połowy jeziora, części lasu.

Druk: CDB, A XIX, s. 489.

Sprzedaży dokonał Schyre syn Ciestawa Parechela za zgodą swych braci Hermana i Erekena 6 I 1435 r., zob. CDB, A XIX, s. 488.

A 75 (24 wiersze, jęz. niem.)

10 III 1440 r. Ogardy (*Wagharden*). Ludeke Lettenin z synami Henningiem, Piotrem i Duserem, posiadacze Ogardów, za zgodą wójta Nowej

Marchii Hansa v. Stockheim sprzedają za 80 grzywien szczecińskich fenigów opatowi Jakubowi i cystersom z Bierzwnika miejsce po młynie w Ogardach wraz ze stawem młyńskim, potokiem.

Druk: CDB, A XIX, s. 489.

A 76 (19 wierszy, jęz. niem.)

11 XI 1444 r. Kurt (*Cord*) Tupe sprzedaje kartuzom ze Świdwina dwór w Resku (*Ritzke*) z 11 łanami i innymi przyległościami, za zgodą swych panów v. Wedel, (krzyżackiego) wójta świdwińskiego Waltera v. Kerskorf i Eggarda v. Güntersberg. Świadkowie: Piotr *de Kerkhere* (pleban czy pan, patron kościoła ?) z Ostrowca (*Wsterwitz*), Henryk v. Liebenow (*Leuenowe*), Hasselobbe burmistrz Złocieńca (*Valkenborg*), ... Wyssynge Loue, Cord Tupe

Nie drukowany.

A 77 (23 wiersze, jęz. niem.)

1448 r. Höltych (?). Bracia Hans i Henning v. Grimowen (?) zaciągają pożyczkę w klasztorze (franciszkanów ?) w Choszcznie.

Nie drukowany.

A 78 (a) 36 wierszy; b) 12 wierszy, jęz. łac.)

1449 r.

a) Ksieni Anna, przeorysza Małgorzata de Borne i cały konwent cysterek z Recza (*opidi Retze*) zwracają się do biskupa kamieńskiego Henninga o dokonanie konsekracji ołtarza Św. Krzyża, ufundowanego przez Mateusza Crupundera, wikarego w kościele parafialnym.

b) Akt konsekracji biskupiej.

Nie drukowany.

A 79 (36 wierszy, jęz. łac.)

1453 r. Kołbacz. Erazm, opat cystersów kołbackich, zezwala cystersom z Bierzwnika na organizację konsocacji (*consolatio*) dla braci, służącej ich rozrywce, na którą opat Mikołaj przeznaczył 30 grzywien rocznie z dochodów we wsi Objezierze.

Nie drukowany.

A 80 (a) 16 wierszy; b) 15 wierszy, jęz. łac.)

1463 r.

a) Ksieni Judyta Güntersberg, przeorysza Elżbieta Schmiedeberg, w imieniu konwentu reguły Św. Benedykta w Reczu (*opidum Reytze*), proszą biskupa kamińskiego Henninga o poświęcenie ołtarza w swym kościele parafialnym Św. Mikołaja, odbudowanego w północnej części klasztoru, a zniszczonego ongiś przez czeskich kacerzy (*hereticos Behemos*). Na utrzymanie ołtarza przeznaczają dochód 100 grzywien szczecińskiej monety ze swych dóbr.

b) Konsekracja biskupia.

Nie drukowany. Wzmianka: NRR, nr 62.

Ołtarz mógł być zniszczony przez husytów czeskich podczas ich wyprawy do Nowej Marchii z Polakami w 1433 r. Dokument może stanowić dowód na to, że korpus czeski po oblężeniu Chojny, po 21 czerwca ciągnął na Pomorze Wschodnie m.in. przez okolice Recza.

A 81 (33 wiersze, jęz. niem.)

8 XI 1470 r. Choszczno. Henryk Parechel sprzedaje za 400 reńskich guldenów lub 2 tysiące grzywien wieś Chłopowo (*Swackenwolde*) wraz z opuszczonymi polami wsi *Freudenberge* i *Törne* opatowi Tomaszowi i cystersom z Bierzwnika.

Druk: CDB, A XIX, s. 493. Regest: Kletke, II, s. 277.

A 82 (54 wiersze, jęz. niem.)

1472 r. Bracia Poppo i Łukasz v. Blankenburg z Bitekow sprzedają zakonnicom z Seehausen dochody we wsi Blankenburg.

Druk: CDB, A XIII, s. 499.

A 83 (26 wierszy, jęz. niem.)

6 III 1472 r. Chojna. Elektor i margrabia brandenburski Albrecht zatwierdza opata Tomasza i cystersów z Bierzwnika w posiadaniu pól opuszczonych wsi *Freudenbergek* i *Torne*, kupionych od Henryka Parechela.

Druk: CDB, A XIX, s. 494.

A 84 (37 wierszy, jęz. łac.)

(...) 1477 r. Jan, opat kołbacki, potwierdza opatowi Tomaszowi z Bierzwnika zgodę, wyrażoną ongiś dla jego poprzednika, zmarłego opata Mikołaja, na założenie konsolacji z dochodem 30 grzywien denarów pobieranym we wsi Objezierze (*Hystorp*).

Nie drukowany. Zob. A 79.

A 85 (20 wierszy, jęz. niem.)

(ok. 24 VI) 1483 r. Rajcy i burmistrzowie Freienwalde układają się z Kasprem v. Uchtenhagen.

Druk: ?

A 86 (17 wierszy, jęz. łac.)

1485 r. Rzym. Julian biskup Ostii - późniejszy papież Juliusz II - odpowiada na podanie mieszczanina gdańskiego Georga Bock w sprawie poświęcenia kaplicy, ufundowanej we wsi Giszków (*Giskow*) w diecezji wrocławskiej.

Druk: ?

A 87 (21 wierszy, jęz. niem.)

21 XII 1488 r. Seehausen. Ksieni Ottilia Greifenberg, przełożona Małgorzata Buckes i konwent żeński w Seehausen nadają braciom Sturm urząd sołtysi w Seehausen do wspólnej ręki.

Druk: CDB, A XIII, s. 501.

A 88 (22 wiersze, jęz. niem.)

I VI 1488 r. Recz. Ksieni Elżbieta v. dem Borne, przeorysza Anna Kulen z konwentu cysterek w Reczu nadają sołectwo w Żeliszewie (*Czedenstorp*) po Piotrze Kempendorp Georgowi Schroder.

Nie drukowano. Regest: NRR nr 66.

A 89 (a) 32 wiersze; b) 25 wierszy, jęz. łac.)

... I 1492 r.

a) Ksieni Elżbieta de Bornin, przeorysza Anna Kulen i konwent obok miasta Recza (*citra oppidum Retze*) proszą biskupa kamieńskiego Benedykta o poświęcenie ołtarza w swym kościele i wikariatu, założone-

go przez (mniszki) Adelajdę (Alheidę) v. Wedel i Małgorzatę v. Güntersberg, które też określiły dochody na utrzymanie.

b) Konfirmacja biskupia.

Nie drukowany. Kopia dok. a) - słabo czytelna.

A 90 (a) 47 wierszy; b) 20 wierszy, jęz. łac.)

a) 5 III 1494 r. Bierzwnik. Zarządzenie powizytacyjne opata bierzwnickiego Antoniego dla cysterek z Recza, dotyczące reguły zakonnej. Wizytacja dokonana 5 III 1494 r.

b) 4 XII 1510 r. Opat Antoni przypomina swe zarządzenie z 1494 r. oczekując jego przestrzegania.

Nie drukowany.

A 91 (15 wierszy, jęz. łac.)

1499 r. Recz. Jan (Wilde) biskup Cembalo (*Sinibaliensis*) i Marcin biskup kamieński poświęcają nowy kościół w Żeliszewie koło Recza pod patronatem cysterek reckich będący, ustalają doroczne kiermasze i święta kościelne, z 40-dniowym odpustem dla biorących w nich udział.

Nie drukowany. Regest: NRR, nr 70.

A 92 (16 wierszy, jęz. łac.)

1504 r. Biskup kamieński Marcin zatwierdza fundację w kościele parafialnym w Drawsku na prośbę ksieni Katarzyny v. Güntersberg, przeorzy Małgorzaty v. Güntersberg i całego konwentu cysterek z Recza.

Nie drukowany.

A 93 (20 wierszy, jęz. niem.)

1531 r. Bracia Frantz, Matzke, Borante v. Borcke ze Złocieńca i Łobza potwierdzają przeorowi i całemu konwentowi kartuzów ze Świdwina nadanie wsi Resko (*Ritzeke*).

Nie drukowany.

A 94 (34 wiersze, jęz. niem.)

11 XI 1534 r. Bierzwnik. Bracia Jerzy, Asmus i Hans v. Bornstedt z Ług sprzedają opatowi Ottonowi i cystersom z Bierzwnika za 70 guldenów grunty na Wologoskim Polu w Słownie, które częściowo im sprzedał

też ich stryj i kuzyn Kerstian ze Słonowa (*Slanou*); ponadto 10 morgów nieużytków koło tego pola, które cystersi doprowadzą sobie do stanu używalności. Świadkowie.

Druk: CDB, A XIX, s. 501. Regest: Kletke, II, s. 438.

A 95 (29 wierszy, jęz. niem.)

1535 r. Mironice (*Himmelstede*). Jan, opat cystersów z Mironic, nadaje Balzerowi Leifelde w lenno sołectwo w Chwałęcicach (*Hinriksdorp*), określa jego obowiązki i dochody.

Nie drukowany.

A 96 (16 wierszy, jęz. niem.)

1537 r. Cottbus. Margrabia Jan Kostrzyński udziela Piotrowi Tor-gaws (?) z Neu Löben pozwolenia na sprzedaż wsi Osnigk.

Druk: ?

A 97 (30 wierszy, jęz. niem.)

1584 r. Słońsk. Dokument Martina hrabiego Hohenstein, mistrza joannitów na Saksonię, Pomorze, Sławię, pana na Vierraden i Schwedt, w sprawie miasta Sandow i wsi Barck.

Druk: ?

A 98 (30 wierszy, jęz. niem.)

1586 r. Frantz Kösecke z Trzebiatowa (Treptow, na zachód od Star-gardu Szczec.) i Henryk Kösecke na Warszynie i Lipce (dziś w gm. Dolice) stwierdzają swe zadłużenie w kolegiackim kościele NMP w Stargardzie w wysokości 250 grzywien pomorskiej monety.

Nie drukowany.

A 99 (21 wierszy, jęz. niem.)

3 II 1599 r. Elektor brandenburski Joachim Fryderyk nadaje Hanso-wi v. Borgstorf trzecią część wsi Pilgram.

Druk: ?

A 100 (52 wiersze, jęz. niem.)

16 III 1711 r. Cöln nad Sprewą. Przywilej króla pruskiego Fryderyka I.

Druk: ?

Zestawienie dokumentów według głównych odbiorców:

Odbiorca (podmiot)	Dokumentów	W tym drukowanych
Bierzwnik - klasztor cyst.	44	31
Recz - klasztor cyst.	16 (19)	3
Pełczyce - klasztor cyst.	4	2
Mironice - klasztor cyst.	1	-
Cedynia - klasztor cyst.	1	1
Świdwin - klasztor kartuzów	2	-
Choszczno - klasztor franciszk.	1	-
Seehausen - klasztor cyst.	11	9
Zehdenick - klasztor cyst.	2	?
Dobryług - klasztor cyst.	1	?
Inne (w tym 1 dot. Nowej Marchii)	17	6
Razem:	100 (103)	52 ?

*Panu Tadeuszowi Obszańskiemu za pomoc w wykonaniu kserokopii
Zbioru Wippela serdeczne podziękowania składa redakcja*